

ÁLLATVÁSÁROK

Az állatvásárok korábban a táj jelentős állatkereskedelmi központjai voltak. Az állatkereskedelem, az állatvásár a parasztember periodikusan ismétlődő tevékenységei közé tartozott. A vásár félünnepnek, ünnepnek számított, és több napon át zajlott. Először tartották az országos vásárt, ami kirakodó vásárt takart, s ennek másnapján rendezték meg az állatvásárt. A vásárok, piacok egyik legfontosabb funkciója az urbanizáció elősegítése volt. Sok esetben a vásár, a piac jelentette a városodás alapját. Ez különösen fontos tényezőt jelentett a mezővárosok esetében. Ilyen mezőváros a Vajdaság területén a három szabad királyi város, Újvidék, Zombor és Szabadka is; mindhárom település belső szerkezetének alakulásában jelentős szerepet játszottak a vásárok, vásárterek.

Az állatvásárterek helyét, azok épületeit az Osztrák–Magyar Monarchiában az 1874-es állategészségügyi törvényben szabályozták. Többek között ekkor költöztették ki a vajdasági városokból is az állatvásártereket. A kirakodóvásárok megmaradhattak a városok utcáin, terein, ám az állatoknak fajták szerint elkülönített, kúttal ellátott vásárteret kellett biztosítani.

A vásárok és állatvásárok alakulását a történeti és a sajtóforrások is segíthetnek nyomon követni. Ezekből kirajzolódik, hogy az 1800-as évek nagy állatvásárai a területen zajló események miatt többször is visszaszorultak. A vásárok, állatvásárok igazi fénykora a századforduló idején volt. Ez idő tájt egy sor feltörekvő település, amelynek addig még nem volt vására, kért vásártartási engedélyt.

A vásárok alighanem utolsó fénykora véleményem szerint ezen a vidéken az 1990-es évekre esett. A környék településeinek ekkoriban még nagy állatvásárokat tartottak. A legnagyobbak a rumai vásár számított, ahol még a mai napig is sok állat cserél gazdát. A másik nagy állatvásárt sokáig Topolyán rendezték, bár a legújabb rendelkezések miatt mára itt is megcsappant az eladni kínált állatok száma.

A topolyai állatvásárt egy füves területen tartják, amelynek bejáratánál, az állategészségügyi törvénynek megfelelően, állatorvosi iroda található. Ez a törvény írja elő többek között azt is, hogy az állatvásártért körbe kell keríteni, az állatokat pedig fajták szerint külön kell választani. Ma már sajnos erre nincs is szükség, a topolyai vásárban nagyon kevés állat cserél gazdát. Korábban, az 1990-es években még két sorban álltak a dél-szerbiai teherautók, amelyeknek nem ritkán hús, esetleg harminc fiatal bikaborjú rakományuk volt. A 2011-es őszi vásárokon azonban már csak egy-két kamionos kereskedő kínálta eladásra a portékáit. Ezen a vásártéren lovak már egyáltalán nincsenek. Birkát még egy-egy tenyésztő kihoz magával, de az is egyre ritkább. Az állatok mellett mindig megjelenik a kötélgyártó: még ma is, amikor már nincsenek akkora igény a termékeire – úgymint istrángokra, kötőfékekre –, mint korábban, ő továbbra is kitartóan járja a vásárokat.

Az állatvásárterek mai beosztásában jól látható a gazdálkodás módjának változása is. Ezek a tereken helyezik el minden vásárban a traktorokat és a hozzájuk kapcsolható különféle eszközöket is. Itt vannak a mezőgazdasági gépek, mellettük pedig az ekék, tárcsaboronák, vetőgépek, elevátorok... Mögöttük a használt alkatrészeket árusítók helyezkednek el. A több kilónyi fémalkatrész nagy ponyvákra hever kiterítve. A környék földművesei itt szerzik be a régi gépeikhez szükséges, másutt már nem kapható alkatrészeket.

Az állatvásártér két jól elkülöníthető része között állnak a kocsmák, csárdák sátrai. Szinte minden sátor előtt áll egy tábori konyhához hasonlítható pecsenyesütő. Ezeket kol-

bász, illetve a volt Jugoszlávia déli területein közkedvelt eledelnek számító csevapcsicsa, pljeszkavica sül. Mellettük forogva sülnék a parázs fölött a vásár kezdetén nyársra húzott kecskék. A vásári kecskesült még ma is igen erős vonzerővel bír. A pecsenye szét darabolásának idejére hosszú sor alakul ki egy-egy sátor előtt, hogy a vásárosok megkaparintásák a legjobb falatokat. A kecskesült mellett a vásári konyhákban néha még birkapörköltet is kínálnak.

Az állatvásártér bejáratánál zsákokból legtöbbször vetőmagokat, jobbra heremagot árulnak, amit literre mérnek. Mellettük vannak kartondobozokban a vásárba eladásra kihozott kutyakölykök és más kisállatok.

Még ma is a debelyacsi és a torontálvásárhelyi vásár a leghíresebb valamennyi közül. Debelyacsán évnegyedes vásárokat tartanak. Évi négy alkalommal: március utolsó péntekén, június első péntekén, augusztus utolsó péntekén, valamint november első péntekén.

A vásár itt is két részre osztható: az állatvásárra és a kirakodóvásár-térre. Az állatvásártér egyik részén az állatok cserélnek gazdát, a másik felén pedig az állattartáshoz szükséges eszközöket lehet megvásárolni. A hajdan lóvásáraitól híres debelyacsi állatvásárokon ma már csak néhány szép almásderest látni. Borjakból viszont még mindig annyi van, mint a topolyai vásár virágkorában, a kilencvenes évek végén és a kétezres évek elején. Egy-egy vásárban több teherautónyi növendék bika cserél itt gazdát. A vásárban igen jelentős mennyiségű birkát is árulnak. Kecskét, tehenet, pónilovat, néha szamarat is hoznak eladni. Az állatsoron kapnak helyet a kötelesek és a kősóárusok. Kősóhoz azokban a vásároknak lehet még ma is hozzájutni, ahol jelentős az állatfelhozatal.

A vásárok korábbi képe mára már megváltozott, funkciói az alábbiak lettek: egyrészt gazdasági – a kereskedelem, az eladás és a vásárlás, a reklám –, másrészt kapcsolatépítési – találkozás a szakmabeliekkel, a lehetséges vevőkkel, esetleg rokonokkal vagy ismerősökkel –, harmadrészt pedig szórakozási. Az utóbbi elem napjainkban igencsak erősö-

dik. A vásárok fesztiváljellege mind hangsúlyosabbá válik. Az állatvásárok az új és szigorú állategészségügyi törvény miatt lassan elhalnak. Ez az oka annak is, hogy az utóbbi évtized legnagyobb helyi jellegű vására, a topolyai, egyre csak zsugorodik és zsugorodik. A kirakodóvásárok mindeközben felhúgnak a csempész- és műanyagárak sokaságában. Már a helyi termelők sem ápolják régi jó kapcsolataikat a szerbiai kereskedőkkel.